

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan unionin ja Ukrainan sekä Euroopan unionin ja Moldovan tasavallan välisistä väliaikaisista maanteiden tavaraliikennesopimuksista ja voimassaolon jatkamisesta

Perustuslain 96 §:n 2 momentin perusteella lähetetään eduskunnalle muistio Euroopan unionin ja Ukrainan sekä Euroopan unionin ja Moldovan tasavallan välisistä väliaikaisista maanteiden tavaraliikennesopimuksista ja niiden voimassaolon jatkamisesta sekä sekakomitean työjärjestyksen vahvistamisesta.

Helsingissä 2.3.2023

Liikenne- ja viestintäministeri Timo Harakka

Liikenneneuvos Veli-Matti Syrjänen

2.3.2023

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ EDUSKUNNALLE EUROOPAN UNIONIN JA UKRAINAN SEKÄ EUROOPAN UNIONIN JA MOLDOVAN TASAVALLAN VÄLISISTÄ VÄLIAIKAISISTA MAANTEIDEN TAVARALIIKENNESOPIMUKSISTA JA VOIMASSAOLON JATKAMISESTA

1 Tausta ja tavoitteet

Euroopan komissio antoi 6 huhtikuuta 2022 suositukset neuvoston päätöksiksi antaa luvan aloittaa neuvottelut EU:n ja Ukrainan (COM(2022) 167 final) sekä EU:n ja Moldovan tasavallan (COM(2022) 168 final) väliseksi maanteiden tavaraliikennettä koskeviksi sopimuksiksi, jäljempänä *tavaraliikennesopimus*. Komission mukaan sopimusneuvotteluiden aloittamisen syynä oli Venäjän Ukrainaa kohtaan kohdistaman sotilaallisen hyökkäyksen aiheuttamat merkittävät ongelmat tavaraliikenteessä. Ukrainan ja Moldovan kanssa tehtävien väliaikaisten maanteiden tavaraliikennesopimusten tavoitteena oli helpottaa tavaraliikennettä myöntämällä kyseisten kolmansien maiden ja EU:n liikenteenharjoittajille rajoittamaton oikeus kahdenvälisiin kansainvälisiin kuljetuksiin ja kauttakulkuliikenteeseen. Tavaraliikennesopimusten tuli olla soveltamisalaltaan rajoitettuja, eivätkä ne voisi koskea ukrainalaisten tai moldovalaisten ajamia EU:n jäsenvaltioiden välisiä niin sanottuja Cross Trade -kuljetuksia tai kabotaasikuljetuksia. Komissio esitti, että neuvosto nimittäisi komission EU:n yhteiseksi neuvottelijaksi. Suositukseen oli liitetty myös neuvotteluohjeet. Asiasta toimitettiin eduskunnalle e-kirje (E 59/2022 vp) 3 toukokuuta 2022.

Euroopan komissio esitteli 3 kesäkuuta 2022 neuvoston maaliikennetyöryhmälle luonnokset EU:n ja Ukrainan (WK 8091/2022 INIT LIMITED) sekä EU:n ja Moldovan (WK 8094/2022 INIT LIMITED) välisistä maanteiden tavaraliikennesopimuksista. Sopimusluonnokset vastasivat e-kirjeessä (E 59/2022 vp) esiteltyjen tavaraliikennesopimusten pääasiallista sisältöä sekä olivat Suomen kannan mukaisia. Suomi on tukenut Venäjän Ukrainassa aloittaman sodan vuoksi tehtyjä EU-tason yhteisiä toimenpiteitä. Suomi tuki myös luvan antamista komissiolle neuvotella maanteiden tavaraliikennesopimukset EU:n ja Ukrainan sekä EU:n ja Moldovan välille. Neuvoston päätös (EU) 2022/1158 maanteiden tavaraliikennettä koskevan EU:n ja Ukrainan välisen sopimuksen tekemisestä EU:n puolesta sekä neuvoston päätös (EU) 2022/1165 Euroopan unionin ja Moldovan tasavallan välisen sopimuksen tekemisestä EU:n puolesta annettiin 27 kesäkuuta 2022.

Neuvoston päätös (EU) 2022/2517 Euroopan unionin puolesta EU:n ja Moldovan tasavallan välisellä maanteiden tavaraliikennesopimuksella perustetussa sekakomiteassa otettavasta kannasta sopimuksen voimassaolon jatkamiseen sekä sekakomitean työjärjestyksen vahvistamiseen annettiin 12 joulukuuta 2022 ja julkaistiin Euroopan unionin virallisessa lehdessä 21 joulukuuta 2022. Sekakomitean työjärjestys pitää sisällään linjaukset valtuuskunnista, valtuuskuntien johtajista, kokousten järjestämisestä, kokousten esityslistoista ja pöytäkirjoista, sihteeristöstä, työryhmistä, kustannusten jakautumisesta sekä päätösmenettelyistä. Komissio ehdotti, että EU:n ja Moldovan välisen väliaikaisen maanteiden tavaraliikennesopimuksen voimassaoloa jatkettaisiin 31 päivään joulukuuta 2025 saakka, mutta lopulta sopimusta päätettiin jatkaa 30 päivään kesäkuuta 2024 saakka.

Tavaraliikennesopimusten tavoitteena on tilapäisesti helpottaa maanteiden tavaraliikennettä EU:n ja Ukrainan sekä EU:n ja Moldovan välillä ja niiden kautta myöntämällä lisäoikeuksia maiden väliseen kauttakulkuun ja kuljetukseen Venäjän Ukrainaan kohdistaman laittoman hyökkäyksen ja sen aiheuttamien merkittävien häiriöiden seurauksena. Tavaraliikennesopimukset ovat muun muassa mahdollistaneet Ukrainan maataloustuotteiden vientiä niin sanottujen solidaarisuuskaistojen kautta. Myös Moldovan tasavalta on sopimuksen ansiosta voinut alkaa suunnata kauppansa Euroopan unioniin, ja sopimus on siten edistänyt Moldovan talouden aseteitaista yhdentymistä läntiseen talouteen. Soveltamisajan päätyttyä unioni lakkaa välittömästi käyttämästä kyseistä toimivaltaa ja jäsenvaltiot käyttävät jälleen toimivaltaansa SEUT 2 artiklan 2 kohdan mukaisesti, sanotun kuitenkaan rajoittamatta muiden unionin toimenpiteiden toteuttamista ja edellyttäen, että kyseisiä unionin toimenpiteitä noudatetaan.

Sopimusten soveltamisen ja täytäntöönpanon valvontaa ja seuranta varten on perustettu sekakomitea, joka vahvistaa erityisesti sopimusten voimassaolon jatkamisen sekä työjärjestyksensä vahvistamisen. EU:n nimetty valtuuskunta noudattaa sekakomiteassa neuvoston päätöksen mukaisia linjaa. Sopimusten mukaisesti sekakomitea hyväksyy päätöksensä yhteisymmärryksellä. Sopimusten voimassaolon jatkamisesta sekakomitean on päätettävä viimeistään kolme kuukautta ennen sopimuksen voimassaolon päättymistä eli viimeistään 31 maaliskuuta 2023.

Nyt käsittelyssä on 2 helmikuuta 2023 annettu ehdotus neuvoston päätökseksi (COM(2023) 46 final) Euroopan unionin puolesta EU:n ja Ukrainan välisen maanteiden tavaraliikennesopimuksen voimassaolon jatkamiseen sekä sopimuksella perustetussa sekakomiteassa otettavasta kannasta sekakomitean työjärjestyksen vahvistamiseen. Ehdotus vastaa 12 joulukuuta 2022 annettua neuvoston päätöstä (EU) 2022/2517 Euroopan unionin puolesta EU:n ja Moldovan tasavallan välisen maanteiden tavaraliikennesopimuksen voimassaolon jatkamisesta sekä sekakomitean työjärjestyksen vahvistamisesta. EU:n ja Ukrainan välinen nykyinen sopimus on voimassa 30 kesäkuuta 2023 saakka. EU:n ja Ukrainan välisen tavaraliikennesopimuksen voimassaoloa on ehdotettu jatkettavan 30 päivään kesäkuuta 2024 saakka. Ehdotusta neuvoston kannaksi EU:n ja Ukrainan välisen sopimuksen jatkamisesta ja sekakomitean työjärjestyksen vahvistamisesta käsitellään neuvoston Coreper I -kokouksessa 1 maaliskuuta 2023 ja ehdotus on tarkoitettu hyväksyä neuvostossa 10 maaliskuuta 2023. Sekakomitean tulee tehdä vielä asiasta päätös maaliskuun 2023 loppuun mennessä.

2 Sopimusten pääasiallinen sisältö

2.1 Neuvoston päätökset luvan antamisesta sopimusten allekirjoittamiseksi

Neuvoston päätösten (EU) 2022/1158 ja (EU) 2022/1165 1 artiklassa annetaan komissiolle lupa allekirjoittaa EU:n ja Ukrainan sekä EU:n ja Moldovan tasavallan välinen maanteiden tavaraliikennesopimus unionin puolesta, sillä varauksella että mainitun sopimuksen tekeminen saatetaan päätökseen.

Neuvoston päätösten 2 artiklassa säädetään unionin toimivallan käyttämisen rajoittamisesta sopimuksen soveltamisaikaan. Soveltamisajan päätyttyä unioni lakkaa välittömästi käyttämästä kyseistä toimivaltaa ja jäsenvaltiot käyttävät jälleen toimivaltaansa SEUT 2 artiklan 2 kohdan mukaisesti. Unionin toimivallan käyttäminen tämän sopimuksen osalta ei myöskään rajoita jäsenvaltioiden toimivaltaa meneillään olevissa tai tulevaisuudessa neuvotteluissa maanteiden tavaraliikennettä koskevista kansainvälisistä sopimuksista tai tällaisten sopimusten allekirjoittamisesta tai tekemisestä muiden kolmansien maiden kanssa ja sopimuksen soveltamisen päättymisen jälkeen Ukrainan ja Moldovan kanssa. Unionin toimivallan käyttäminen kattaa ainoastaan kyseisten sopimusten soveltamisalaan kuuluvat asiat. Kyseisillä sopimuksilla ei rajoiteta unionin ja

jäsenvaltioiden toimivaltaa maanteiden tavaraliikenteen alalla niiden asioiden osalta, jotka eivät kuulu sopimusten soveltamisalaan.

Neuvoston päätösten 3 artiklassa säädetään henkilöstä tai henkilöistä, joille annetaan oikeus allekirjoittaa sopimus unionin puolesta. Neuvoston päätösten 4 artiklassa säädetään sopimuksen soveltamisen väliaikaisuudesta.

2.2 Euroopan unionin ja Ukrainan välinen maanteiden tavaraliikennesopimus

EU:n ja Ukrainan välisen tavaraliikennesopimuksen 1 artiklassa sovitaan tavoitteista ja tarkoituksesta. Sopimuksen tarkoituksena on helpottaa tilapäisesti maanteiden tavaraliikennettä EU:n ja Ukrainan välillä ja niiden kautta myöntämällä osapuolten välisiä tavaroiden kauttakulku- ja kuljetusoikeuksia jommankumman osapuolen alueelle sijoittautuneille liikenteenharjoittajille Venäjän Ukrainaa vastaan käymän hyökkäyssodan seurausten ja sen maan kaikille liikenne- muodoille aiheuttamien merkittävien häiriöiden johdosta. Sopimukseen sisältyy myös toimenpiteitä, joilla helpotetaan kuljettajien asiakirjojen tunnustamista.

Sopimuksen 2 artiklassa sovitaan soveltamisalasta. Sopimusta sovelletaan osapuolten väliseen toisen lukuun harjoitettavaan kauttakuljetukseen ja kansainväliseen maanteiden tavaraliikenteeseen, sanotun kuitenkaan rajoittamatta kansainvälisen liikennefoorumin monenvälisessä Euroopan liikenneministerien konferenssin kiintiöjärjestelmässä (CEMT) vahvistettujen sääntöjen soveltamista. Maanteiden tavaraliikenne EU:n jäsenvaltiossa tai EU:n jäsenvaltioiden välillä ei kuulu tämän sopimuksen soveltamisalaan. Kolmansien maiden välisen tavaraliikenteen kauttakulku toisen osapuolen alueen kautta ei kuulu tämän sopimuksen soveltamisalaan. Sopimuksessa määrätään myös tietyistä kuljettajan asiakirjoja koskevista erityismääräyksistä.

Sopimuksen 3 artiklassa käydään läpi sopimuksessa tarkoitettut määritelmät.

Sopimuksen 4 artiklassa sovitaan osapuolten pääsystä maantieliikennepalvelujen markkinoille. Sopimuksen mukaisesti maanteiden tavaraliikenteen harjoittajilla on oikeus harjoittaa seuraavanlaista maanteiden tavaraliikennettä:

- a) kuormattuna tehtävät kuljetukset ajoneuvolla, jonka lähtö- ja saapumipaikka on kahden eri osapuolen alueella ja joka voi kulkea kolmannen maan alueen kautta;
- b) ajoneuvolla kuormattuna ajettavat matkat sijoittautumisosapuolen alueelta saman osapuolen alueelle toisen osapuolen alueen kautta;
- c) ajoneuvolla kuormattuna ajettavat matkat sijoittautumisosapuolen alueelle tai alueelta kolmanteen maahan toisen osapuolen alueen kautta;
- d) ajoneuvolla tyhjänä ajettavat matkat a, b ja c alakohdassa tarkoitettujen matkojen yhteydessä.

Sopimuksen 5 artiklassa sovitaan kuljettajan asiakirjoista. Kumpikin osapuoli vapauttaa tämän sopimuksen soveltamisalalla ja sen koko keston ajaksi toisen osapuolen myöntämien kuljettajan asiakirjojen haltijat vaatimuksesta, jonka mukaan heillä on oltava kansainvälinen ajokortti, sellaisena kuin se on määritelty Genevessä vuonna 1949 tehdyssä ja Wienissä vuonna 1968 tehdyssä tieliikennelysopimuksessa. Ukraina ilmoittaa EU:lle ja sen jäsenvaltioille kaikista 23 helmikuuta 2022 jälkeen toteutetuista toimenpiteistä Ukrainan myöntämien kuljettajan asiakirjojen hallinnollisen voimassaolon jatkamiseksi. Osapuolet tekevät yhteistyötä ehkäistäkseen ja

torjuakseen petoksia ja kuljettajan asiakirjojen väärentämistä. Tätä varten, rajoittamatta henkilötietojen suojaa koskevien asiaankuuluvien sääntöjen soveltamista, Ukrainan toimivaltaiset viranomaiset toimittavat asiaankuuluvat tiedot EU:n ja sen jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille Ukrainan toimivaltaisten viranomaisten hallinnoiman verkkoportaalien kautta tai hakemalla tiedot Ukrainan lainsäädännön mukaisesti myönnettyistä sähköisistä ajokorteista. Jos EU:n ja sen jäsenvaltioiden toimivaltaisilla viranomaisilla ei ole pääsyä asiaankuuluviin tietoihin asianmukaisin sähköisin keinoin, Ukrainan toimivaltaiset viranomaiset toimittavat asiaankuuluvat tiedot EU:n ja sen jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille millä tahansa muulla asianmukaisella tavalla.

Sopimuksen 6 artiklassa sovitaan sopimuksen olevan voimassa 30 kesäkuuta 2023 saakka. Osapuolten tulee neuvotella keskenään viimeistään kolme kuukautta ennen sopimuksen voimassaolon päättymistä arvioidakseen tarvetta sen uusimiseen. Osapuolet neuvottelevat sopimuksen 7 artiklan 2 kohdan mukaisessa sekakomiteassa.

Sopimuksen 8, 9 ja 10 artiklassa sovitaan velvoitteiden täyttämistä ja vastuista sekä mahdollisista suojatoimenpiteistä, jos osapuoli katsoo, että toisen osapuolen maanteiden tavaraliikenteen harjoittajien harjoittama kuljetustoiminta uhkaa liikenneturvallisuutta.

Sopimuksen 11 artiklassa sovitaan alueellisesti soveltamisalasta. Sopimuksen 11 ja 12 artiklassa sovitaan sopimuksen irtisanomisperusteista sekä voimaantulosta ja väliaikaisesta soveltamisesta. Käytännössä kumpi tahansa osapuoli voi milloin tahansa ilmoittaa toiselle osapuolelle päätöksestään irtisanoa tämä sopimus.

Sopimusta on sovellettu väliaikaisesti 29 päivästä kesäkuuta 2022 lähtien.

2.3 Euroopan unionin ja Moldovan välinen maanteiden tavaraliikennesopimus

EU:n ja Moldovan välisessä maanteiden tavaraliikennesopimuksessa ei ole poikkeuksia kuljettajia koskevien asiakirjojen vastavuoroiseen tunnustamiseen. Muilta osin sopimus on kuitenkin vastaava kuin 2.2 kohdassa esitelty EU:n ja Ukrainan välinen maanteiden tavaraliikennesopimus.

Sopimusta on sovellettu väliaikaisesti 29 päivästä kesäkuuta 2022 lähtien. Sopimuksen 5 artiklassa sovittiin, että EU:n ja Moldovan välinen maanteiden tavaraliikennesopimus on voimassa 31 maaliskuuta 2023 saakka. Osapuolten tuli neuvotella keskenään viimeistään kolme kuukautta ennen sopimuksen voimassaolon päättymistä arvioidakseen tarvetta sen uusimiseen. Sopimusta on neuvoston päätöksellä (EU) 2022/2517 jatkettu 30 päivään kesäkuuta 2024 saakka.

3 Ehdotuksen pääasiallinen sisältö

Komission ehdotuksessa neuvoston päätökseksi (COM(2022) 46 final) vahvistettaisiin Euroopan unionin ja Ukrainan välisen maanteiden tavaraliikennesopimuksen sopimuksen voimassaolon jatkaminen ja sekakomitean työjärjestys. Ehdotus koskee päätöksen 1 artiklaa sopimuksen voimassaolon jatkamisesta 6 artiklan 2 kohdan mukaisesti sekä 2 artiklan mukaista liitettä sekakomitean työjärjestyksen vahvistamista sopimuksen 7 artiklan 6 kohdan mukaisesti. Ehdotuksen 3 artiklan mukaisesti päätös on osoitettu komissiolle.

Sopimuksen voimassaolon jatkaminen

Sekakomitea tekee 7 artiklan 2 ja 5 kohdan mukaisesti ensimmäisessä kokouksessaan päätöksen sopimuksen voimassaolon jatkamisesta, jota nyt on komission ehdotuksen liitteen 1 artiklassa

ehdotettu 31 joulukuuta 2025 saakka. Puheenjohtajan ehdotuksesta (2023/0017(NLE)) sopimuksen voimassaoloa jatkettaisiin kuitenkin 30 kesäkuuta 2024 saakka. Voimassaolon jatkamiseen on lueteltu useita perusteita, jotka liittyvät pääosin Ukrainan tavaraviennin helpottamiseen. Sopimus on myös helpottanut Ukrainan mahdollisuuksia tuoda EU:sta tarvitsemiaan tavaroita, energiaa ja humanitaarista apua.

Ehdotuksen 1 artiklan mukaisesti sopimuksen jatkaminen olisi tarpeen, koska alkuperäisen sopimuksen tekemisen perusteena olevat olosuhteet ovat edelleen voimassa ja todennäköisesti ne jatkuvat vielä melko pitkään. Mustanmeren satamien kautta tapahtuva meriliikenne on toistaiseksi ollut hyvin epävakaa. Ukrainan liikenneinfrastruktuurin tuhoutuminen ovat lähitulevaisuudessa edelleen rajoittava tekijä, joka haittaa Ukrainan vientiä sen perinteisille markkinoille. Sopimuksen voimassaolon jatkaminen mahdollistaisi myös sen, että EU:n jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille annetaan edelleen tukea petosten ja väärennösten torjunnassa.

Sekakomitean työjärjestyksen vahvistaminen

EU:n ja Ukrainan välisen sopimuksen 7 artiklalla on perustettu sekakomitea valvomaan ja seuraamaan tavaraliikennesopimuksen soveltamista ja täytäntöönpanoa sekä tarkastelemaan säännöllisesti sopimuksen toimivuutta suhteessa sen tavoitteisiin. Mainitun määräyksen mukaan sekakomitea koostuu osapuolten edustajista. Se tekee päätöksensä yksimielisesti, ja päätökset sitovat osapuolia. Sekakomitea kutsutaan 7 artiklan 2 kohdan mukaan koolle viimeistään kolme kuukautta ennen sopimuksen voimassaolon päättymistä, jotta voidaan arvioida sopimuksen voimassaolon jatkamisen tarvetta ja tehdä päätös sen jatkamisesta, sen kesto mukaan luettuna. Sekakomitea tekee sopimuksen 7 artiklan 5 ja 6 kohdan mukaisesti ensimmäisessä kokouksessaan päätöksen sekakomitean työjärjestyksen vahvistamisesta. Ehdotuksen 2 artiklassa vahvistettavan työjärjestyksen tarkoituksena on tukea sekakomitean organisointia ja toimintaa sopimuksen asianmukaisen täytäntöönpanon mahdollistamiseksi.

Ehdotuksen liitteen 1 artiklassa sovittaisiin sekakomitean molempien valtuuskuntien johtajien valitsemisesta. Kummankin osapuolen tulee nimittää valtuuskunnalle johtajan ja tarvittaessa tämän sijaisen. Valtuuskunnan johtajan voisi korvata tämän sijainen tai nimetty edustaja tiettyä kokousta varten. Sekakomitean puheenjohtajana toimisi vuorotellen Euroopan unionin edustaja ja Ukrainan edustaja. Asianomaisen valtuuskunnan johtaja tai hänen poissa ollessaan hänen sijaisensa tai hänen tilalleen nimitetty henkilö toimii puheenjohtajana.

Ehdotuksen liitteen 2 artiklassa sovittaisiin kokousten pitämisestä ja käytännöistä. Sekakomitea kokoontuu tarpeen mukaan. Kumpikin osapuoli voi pyytää kokouksen koolle kutsumista. Sekakomitea kutsutaan koolle myös viimeistään kolme kuukautta ennen sopimuksen voimassaolon päättymistä, jotta voidaan arvioida sopimuksen voimassaolon jatkamisen tarvetta ja tehdä asiasta päätös sopimuksen 6 artiklan 2 kohdan mukaisesti.

Ehdotuksen liitteen 3 artiklassa sovittaisiin sekakomitean valtuuskuntien kokoonpanosta ja niiden ilmoittamiskäytännöstä. Ehdotuksen liitteen 4 artiklassa sovitaan sihteeristön kokoonpanosta. Ehdotuksen liitteen 5 artiklassa sovitaan kokouksen esityslistan ja 6 artiklassa pöytäkirjan laadinnasta ja niiden hyväksymisestä.

Ehdotuksen liitteen 7 artiklassa sovittaisiin, että sekakomitean päätökset voidaan sopimuksen 7 artiklan 5 kohdan mukaisesti tarvittaessa ja asianmukaisesti perustelluissa tapauksissa hyväksyä kirjallisella menettelyllä. Osapuolet voivat kuitenkin pyytää, että sekakomitea kutsutaan koolle keskustelemaan asiasta.

Ehdotuksen liitteen 8 artiklassa sovittaisiin asioiden yleisistä käsittelytavoista. Sekakomitean päätösten on muun muassa perustuttava osapuolten yhteisymmärrykseen sekä sekakomitean päätökset pannaan täytäntöön osapuolten omia sisäisiä menettelyjä noudattaen.

Ehdotuksen liitteen 9 artiklan mukaisesti sekakomitea voisi perustaa työryhmiä avustamaan sekakomiteaa sen tehtävien hoitamisessa sopimuksen 7 artiklan 5 kohdan mukaisesti. Työryhmät työskentelisivät aina sekakomitean alaisuudessa, ja niiden on raportoitava sekakomitealle aina kokoustensa jälkeen. Työryhmät eivät tee päätöksiä, mutta ne voivat antaa suosituksia sekakomitealle.

Ehdotuksen liitteen 10 artiklassa sovittaisiin sekakomitean kustannusten jakautumisesta. Osapuolet vastaavat omista henkilöstö-, matka- ja oleskelukuluistaan sekä postitus- ja televiestintäkuluistaan, jotka liittyvät niiden osallistumiseen sekakomitean ja

työryhmien kokouksiin. Kaikista muista kokousten aineellisiin järjestelyihin liittyvistä kustannuksista vastaa kokouksen järjestävä osapuoli.

Ehdotuksen liitteen 11 artiklan mukaisesti sekakomitea voisi milloin tahansa muuttaa työjärjestystä sopimuksen 7 artiklan 5 kohdan mukaisesti tehdyllä päätöksellä.

4 Sopimusten ja ehdotuksen oikeusperusta

Unionin toimivallan käyttäminen sopimusten nojalla rajoittuu sopimuksen soveltamisaikaan. Soveltamisajan päätyttyä unioni lakkaa välittömästi käyttämästä kyseistä toimivaltaa ja jäsenvaltiot käyttävät jälleen toimivaltaansa SEUT 2 artiklan 2 kohdan mukaisesti, sanotun kuitenkaan rajoittamatta muiden unionin toimenpiteiden toteuttamista ja edellyttäen, että kyseisiä unionin toimenpiteitä noudatetaan.

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen, jäljempänä 'SEUT-sopimus', 218 artiklan 9 kohdassa määrätään neuvoston päätöksistä sopimuksella perustetussa elimessä unionin puolesta esitettävien kantojen vahvistamisesta, silloin kun tämän elimen on annettava säädöksiä, joilla on oikeusvaikutuksia, lukuun ottamatta säädöksiä, joilla täydennetään tai muutetaan sopimuksen institutionaalisia rakenteita. Ilmaisuihin "säädökset, joilla on oikeusvaikutuksia" kattaa myös säädökset, joilla on oikeusvaikutuksia kyseiseen elimeen sovellettavan kansainvälisen oikeuden nojalla. Se kattaa myös välineet, joilla ei ole sitovaa vaikutusta kansainvälisen oikeuden nojalla mutta jotka voivat vaikuttaa ratkaisevasti sen säännösten sisältöön, jonka unionin lainsäätäjä antaa.

Sekakomitea on sopimuksella eli EU:n ja Ukrainan sekä EU:n ja Moldovan välisellä maanteiden tavaraliikennesopimuksella perustettu elin. Päätös, joka sekakomitean on määrä antaa, on säädös, jolla on oikeusvaikutuksia. Ensinnäkin sekakomitean työjärjestyksen vahvistamista koskeva suunniteltu säädös on sopimuksen mukaisesti sitova kansainvälisen oikeuden nojalla, ja toiseksi sopimuksen voimassaolon jatkamista koskeva suunniteltu säädös on sopimuksen mukaisesti myös sitova kansainvälisen oikeuden nojalla. Suunnitellulla säädöksellä ei täydennetä eikä muuteta sopimuksen institutionaalisia rakenteita. Sen vuoksi ehdotetun neuvoston päätöksen menettelyllinen oikeusperusta on SEUT-sopimuksen 218 artiklan 9 kohta.

Suunnitellun säädöksen pääasiallinen tavoite ja sisältö liittyvät tieliikenteeseen. Ehdotetun päätöksen aineellinen oikeusperusta on SEUT-sopimuksen 91 artikla. SEUT-sopimuksen 218 artiklan 9 kohdan nojalla annettavan päätöksen aineellinen oikeusperusta määräytyy ensisijaisesti sen suunnitellun säädöksen tavoitteen ja sisällön perusteella, jota unionin puolesta otettava

kanta koskee. Jos suunnitellulla säädöksellä on kaksi tavoitetta tai siihen sisältyy kaksi osatekijää ja jos näistä tavoitteista tai osatekijöistä toinen on mahdollista määritellä pääasialliseksi tavoitteeksi tai osatekijäksi, johon nähden toinen tavoite tai osatekijä on liitännäinen, SEUT-sopimuksen 218 artiklan 9 kohdan nojalla hyväksyttävällä päätöksellä on oltava vain yksi aineellinen oikeusperusta eli se, jota pääasiallinen tai ensisijainen tavoite tai osatekijä edellyttää.

5 Sopimusten ja ehdotuksen vaikutukset

Rajoitetuilla ja väliaikaisilla maanteiden tavaraliikennesopimuksilla ei arvioida olevan suoria taloudellisia vaikutuksia Suomeen ja muutkin vaikutukset Suomeen ovat vähäisiä. Kyseisillä sopimuksilla on havaittu olleen keskeinen rooli solidaarisuuskaistojen yhteydessä ja ne ovat siten tarjonneet ukrainalaisille viljelijöille elintärkeän yhteyden ja edistänyt maailmanlaajuisia ruokaturvaa. Sopimukset ovat helpottaneet Ukrainan viljan, öljykasvien ja niihin liittyvien tuotteiden vientiä maanteitse, kun Ukrainan Mustanmeren satamat eivät ole olleet käytettävissä. Mustanmeren viljasopimuksen tekemisen jälkeen ukrainalaisen viljan vienti maanteitse on jatkanut kasvuaan, mikä on täydentänyt Mustanmeren kautta tapahtuvaa vientiä. Se on näin ollen auttanut ylläpitämään Ukrainan taloutta. Ukrainan merkittävimpiä vientituotteita ovat vilja (vehnä, maissi ja ohra), rauta (rautamalmi, raakaurasta ja jalosteet) sekä öljykasvien siemenet (auringonkukka, rapsi).

Sopimukset ovat myös helpottaneet EU:n vientiä Ukrainaan ja siten hyödyttäneet EU:ta. Sopimukset ovat antaneet Ukrainalle mahdollisuuden tuoda EU:sta tarvitsemiaan tavaroita, erityisesti energiaa ja humanitaarista apua. Sopimukset eivät ole lisänneet merkittävästi ukrainalaisten tai moldovalalaisten liikenteenharjoittajien määrää EU:n teillä. EU:n liikenteenharjoittajat ovat olleet haluttomia liikennöimään Ukrainaan, koska EU:n vakuutusyhtiöt eivät useimmiten kata Ukrainan alueella tapahtuvia kuljetuksia ja koska EU:n kuljettajat eivät ole halukkaita lähettämään Ukrainaan. Sopimukset eivät näin ollen aiheuta kilpailullista uhkaa EU:n liikenteenharjoittajille, eikä tilanne todennäköisesti muutu sen ajanjakson aikana, jolle voimassaolon jatkamista ehdotetaan. Myös Moldovan tasavalta on EU:n kanssa tehdyn sopimuksen ansiosta voinut alkaa suunnata kauppaansa Euroopan unioniin, ja sopimus on siten edistänyt Moldovan talouden asteittaista yhdentymistä läntiseen talouteen.

6 Sopimusten suhde Suomen lainsäädäntöön, perustuslakiin sekä perus- ja ihmisoikeuksiin

Tavaraliikennesopimukset on neuvoteltu unionisopimuksina, eivätkä ne sisällä EU:n jäsenvaltioiden toimivaltaan kuuluvia määräyksiä. Neuvoston päätösten 2 artiklassa säädetään unionin toimivallan käyttämisen rajoittamisesta sopimuksen soveltamisaikaan. Soveltamisajan päätyttyä unioni lakkaa välittömästi käyttämästä kyseistä toimivaltaa ja jäsenvaltiot käyttävät jälleen toimivaltaansa SEUT 2 artiklan 2 kohdan mukaisesti. Unionin toimivallan käyttäminen sopimusten osalta ei myöskään rajoita jäsenvaltioiden toimivaltaa meneillään olevissa tai tulevaisuudessa neuvotteluissa maanteiden tavaraliikennettä koskevista kansainvälisistä sopimuksista tai tällaisten sopimusten allekirjoittamisesta tai tekemisestä muiden kolmansien maiden kanssa ja sopimuksen soveltamisen päättymisen jälkeen Ukrainan ja Moldovan kanssa. Unionin toimivallan käyttäminen kattaa ainoastaan kyseisten sopimusten soveltamisalaan kuuluvat asiat. Sopimuksilla ei rajoiteta unionin ja jäsenvaltioiden toimivaltaa maanteiden tavaraliikenteen alalla niiden asioiden osalta, jotka eivät kuulu kyseisten sopimusten soveltamisalaan.

Normaalisti EU:n jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden kaupallisiin tavarakuljetuksiin vaaditaan kiintiöihin perustuvat kuljetusluvut, jotka perustuvat joko kahdenvälisiin valtiosopimuksiin tai CEMT-sopimusjärjestelmään. Myös Suomi vaihtaa kahdenvälisiä kuljetuslupia vuosittain molempien maiden kanssa. Ukraina ja Moldova kuuluvat eurooppalaiseen AETR-sopimukseen,

johon perustuen ukrainalaisten ja moldovalalaisten kuljettajien on EU-alueen tieliikenteessä noudatettava ajo- ja lepoaika-asetuksen 561/2006 mukaisia ajo- ja lepoaikoja. Liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 20 §:n 1 momentin mukaisesti ulkomailla rekisteröidyillä ajoneuvolla tai ulkomaalaisen yrityksen Suomesta vuokraamalla ajoneuvolla tulee olla 3 §:n tarkoittamissa kuljetuksissa Liikenne- ja viestintäviraston kuljetuslupa, International Transport Forumin kuljetuslupa tai Euroopan unionin säädösten mukainen lupa, jollei kansainvälisistä sopimuksista tai unionilainsäädännöstä muuta johdu.

7 Ahvenanmaan toimivalta

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 21 kohdan mukaan maakunnalla on yleisesti lainsäädäntövalta tieliikennettä koskevista asioista.

8 Sopimusten käsittely Euroopan unionin toimielimissä ja muiden jäsenvaltioiden kannat

Eurooppa-neuvoston 20.-21. lokakuuta 2022 pidetyssä kokouksessa valtion- ja hallitusten päämiehet esittivät Euroopan unionille kehotuksen jatkaa solidaarisuuskaistojen toiminnan tehostamista, koska ne ovat mahdollistaneet Ukrainan viljelykasvien, maataloustuotteiden ja lannoitteiden viennin merkittävässä määrissä maihin, joissa tarve on suurin. Sopimusten voimassaolon jatkaminen on nähty olevan yksi keino vastata kyseisiin päätelmiin (EUCO 31/22).

Euroopan parlamentti antoi hyväksynnän EU:n ja Ukrainan sekä EU:n Moldovan tasavallan välisiin maanteiden tavaraliikennesopimuksiin vuoden marraskuussa 2022.

EU:n ja Ukrainan välisen väliaikaisen maanteiden tavaraliikennesopimuksen voimassaolon jatkamista sekä sekakomitean työjärjestyksen vahvistamista on käsitelty neuvoston maaliikennetyöryhmässä. Jäsenvaltiot ovat suhtautuneet myönteisesti komission ehdotukseen sopimuksen jatkamisesta sekä sekakomitean työjärjestyksen vahvistamisesta. EU:n jäsenvaltiot ovat olleet koko käsittelyn ajan yhtä mieltä asian sopimusten tärkeydestä, mutta väliaikaisen sopimuksen keston tarkkarajaisuus ja toimivallan siirtymisen ehdot ovat nousseet esille keskusteluissa myös EU:n ja Ukrainan välisen sopimuksen jatkamisen yhteydessä.

Ehdotusta neuvoston kannaksi EU:n ja Ukrainan välisen sopimuksen jatkamisesta ja sekakomitean työjärjestyksen vahvistamisesta käsitellään neuvoston Coreper I -kokouksessa 1 maaliskuuta 2023 ja ehdotus on tarkoitus hyväksyä neuvostossa 10 maaliskuuta 2023. Sekakomitean tulee tehdä vielä asiasta päätös maaliskuun 2023 loppuun mennessä.

9 Sopimusten kansallinen käsittely

Tarpeesta sopimusneuvotteluiden aloittamiselle annettiin eduskunnalle 3 toukokuuta 2022 E-kirje (E 59/2022 vp), jossa esiteltiin myös neuvoteltavien maanteiden tavaraliikennesopimusten pääkohdat. E-kirje on käsitelty liikennejaoston (EU22) kirjallisessa menettelyssä 29.4.-2.5.2022 välisenä aikana. Pikaisesta aikataulusta johtuen neuvoston maaliikennetyöryhmässä edettiin E-kirjeessä olleen kannan mukaisesti ja komissio neuvotteli annetuin reunaehdoin jäsenvaltioiden puolesta tavaraliikennesopimukset, jotka julkaistiin 27 kesäkuuta 2022.

10 Sopimusten allekirjoittaminen, väliaikainen soveltaminen ja voimaantulo

Tavaraliikennesopimukset tulivat voimaan päivänä, jona osapuolet ilmoittivat toisilleen tätä varten tarvittavien sisäisten oikeudellisten menettelyjen saattamisesta päätökseen. Euroopan

unioni allekirjoitti EU:n ja Ukrainan sekä EU:n ja Moldovan tasavallan välisen maanteiden tavaraliikennettä koskevat sopimukset neuvoston päätösten (EU) 2022/1158 ja (EU) 2022/1165 mukaisesti, ja niitä on sovellettu väliaikaisesti 29 päivästä kesäkuuta 2022 lähtien 31 päivään maaliskuuta 2023 saakka. EU:n ja Moldovan välisen sopimuksen sekakomitea hyväksyi 15 joulukuuta 2022 pidetyssä kokouksessa päätökset tarpeesta jatkaa sopimuksen voimassaoloa 30 päivään kesäkuuta 2024 saakka sekä työjärjestyksensä vahvistamisesta. Sopimusten voimassaolon jatkamisesta on päätettävä viimeistään kolme kuukautta ennen sopimuksen voimassaolon päättymistä eli viimeistään 31 maaliskuuta 2023.

11 Valtioneuvoston kanta

Suomi on tukenut Venäjän Ukrainassa aloittaman sodan vuoksi tehtyjä EU-tason yhteisiä toimenpiteitä.

Valtioneuvosto on yhdessä muiden EU:n jäsenvaltioiden kannattanut väliaikaisten maanteiden tavaraliikennesopimusten tekoa Ukrainan ja Moldovan kanssa sopimusten keston tarkkarojaisuus ja toimivalta-asiat huomioiden.

Valtioneuvosto kannattaa EU:n ja Ukrainan välisen väliaikaisen maanteiden tavaraliikennesopimuksen jatkamista sekä sekakomitean työjärjestyksen vahvistamista